

INSTITUT FOR
MENNESKE
RETTIGHEDER

SAMARBEJDE OMKRING DET ANBRAGTE BARN

EN SPØRGESKEMAUNDERSØGELSE
BLANDT 54-STØTTEPERSONER

NOTAT
JANUAR 2019

**SAMARBEJDE OMKRING DET ANBRAGTE BARN
EN SPØRGEUNDERSØGELSE BLANDT § 54-STØTTEPERSONER**

Forfatter: Anette Faye Jacobsen

ISBN: 978-87-93605-70-1

Forsideillustration: Colourbox
Layout: heddabank.dk

© 2019 Institut for Menneskerettigheder
Danmarks Nationale Menneskerettighedsinstitution

Wilders Plads 8K
1403 København K
Telefon 3269 8888
www.menneskeret.dk

Denne publikation eller dele af den må reproduceres til ikke-kommercielle formål med tydelig angivelse af kilde.

Vi tilstræber, at vores udgivelser bliver så tilgængelige som muligt. Vi bruger fx store typer, korte linjer, få orddelinger, løs bagkant og stærke kontraster. Læs mere om tilgængelighed på www.menneskeret.dk/tilgaengelighed

INDHOLD

RESUMÉ	4
HOVEDRESULTATER AF UNDERSØGELSEN	5
ANBEFALINGER	5
RESULTATER FRA SPØRGEUNDERSØGELSEN	6
POSITIVT SAMARBEJDE, MEN LAV PRIORITET HOS KOMMUNERNE	6
STØTTEN KOMMER FOR SENT I GANG, OG ALT FOR FÅ FORÆLDRE	
FÅR EN HANDLEPLAN	8
SÆRLIGE UDFORDRINGER FOR MINORITETSFORÆLDRE	
OG FORÆLDRE MED HANDICAP	10
ORIENTERING OG KONTAKT FUNGERER IKKE GODT NOK	11
MULIGHEDER FOR FORBEDRINGER	12
METODE	14
NOTER	15
BILAG 1	
<u>UDDRAG AF SERVICELOVEN OG UDDRAG AF FN'S BØRNEKONVENTION</u>	
BILAG 2	
<u>DATA FRA SPØRGEUNDERSØGELSEN</u>	
BILAG 3	
<u>KOMMENTARER FRA SPØRGEUNDERSØGELSEN</u>	

RESUMÉ

Det er bredt dokumenteret i forskningen, at familierelationer er meget vigtige for et barns udvikling, også selv om der er tale om problematiske relationer.¹ Alligevel er der meget, der tyder på, at kommunerne prioriterer tilknytningen til forældrene lavt, når børn anbringes uden for hjemmet.

FN's Børnekonvention giver et barn ret til respekt og beskyttelse af dets identitet og familierelationer, og hvis barnet ikke kan bo hjemme, har det ret til en regelmæssig og personlig kontakt til begge forældre, medmindre det strider mod barnets tarv. Der skal desuden ydes passende støtte til barnets forældre og arbejdes for, at der er mest mulig sammenhæng i barnets opvækst (art. 8, 9, 18, 20). Serviceloven (SEL) siger også udtrykkeligt, at forældrene skal inddrages i en sag om deres barn (§ 19). Forældrene skal desuden tilbydes støtte under barnets anbringelse (§ 54), og barnet skal så vidt muligt bevare nære relationer til forældre og netværk. Forvaltningen har pligt til at understøtte dette (§ 71). De nævnte bestemmelser i serviceloven og i Børnekonventionen er gengivet i bilag 1.

Forskningen fremhæver, at et godt samarbejde mellem alle parter omkring det anbragte barn er af stor betydning for barnets trivsel og udvikling. Det giver barnet større tryghed,² det skaber større kontinuitet i barnets liv³ og forebygger sammenbrud i anbringelserne, ligesom det fremmer relationsdannelse⁴ og styrker barnets selvtillid.⁵

Et dårligt og konfliktfyldt forhold mellem barnets forældre, myndigheder og anbringelsessted er på den anden side en ekstra stressfaktor for barnet. Det stiller barnet i loyalitetskonflikter, som meget ofte nævnes som problematiske i undersøgelser blandt anbragte børn.⁶ Der er undersøgelser, der peger på, at det kan true barnets udvikling.⁷

Institut for Menneskerettigheder har i efteråret 2018 gennemført en spørgeundersøgelse blandt 295 støttepersoner til anbragte børns forældre. Spørgeundersøgelsen har fokus på, hvordan samarbejdet omkring det anbragte barn fungerer mellem kommunen, forældrene og anbringelsesstedet. Støttepersonerne spiller ofte en nøglerolle som forbindelsesled mellem forældre, kommune og anbringelsessted, og de har derfor en stor viden om, hvordan samarbejdet spænder af i praksis.

HOVEDRESULTATER AF UNDERSØGELSEN

Spørgeundersøgelsen viser, at langt de fleste støttepersoner oplever, at de har et overvejende positivt samarbejde med kommunens sagsbehandlere.

En hovedkonklusion er imidlertid også, at kommunerne ofte giver meget lav prioritet til inddragelsen af forældrene i samarbejdet omkring det anbragte barn.⁸ Det betyder, at lovens krav ikke altid opfyldes. Dette kan medføre, at barnets ret til identitet og familieliv ikke får den beskyttelse, som FN's Børnekonvention foreskriver.

En mere detaljeret beskrivelse af undersøgelsens resultater og metode gives nedenfor, og de fulde indsamlede data samt individuelle kommentarer fra støttepersoner, der har deltaget i surveyet, kan ses i henholdsvis bilag 2 og 3.

ANBEFALINGER

For at beskytte barnets ret til familieliv og identitet, mens det er anbragt uden for hjemmet, anbefaler Institut for Menneskerettigheder, at

- kommunerne fastlægger en politik for systematisk inddragelse af forældre og familie i forbindelse med anbringelser af børn uden for hjemmet.⁹
- kommunerne tager højde for de særlige behov, der kan være hos forældre med etnisk minoritetsbaggrund og forældre med funktionsnedsættelse, når de fastlægger deres politik for inddragelse af forældre i forbindelse med anbringelser af børn.
- kommunerne sikrer, at der er en høj prioritering af samarbejdet omkring det anbragte barn mellem sagsbehandler, anbringelsessted og forældre.
- kommunerne sikrer, at serviceloven og vejledningen hertil overholdes, således, at
 - alle forældre (dvs. indehavere af forældremyndighed, både far og mor) får tilbud om en støtteperson, når anbringelse af deres barn kommer på tale som en mulig foranstaltning.
 - at tilbuddet om en støtteperson gentages, hvis det skønnes, at forældrenes nej i første omgang kan have været begrundet i deres belastede situation i forbindelse med anbringelsen.
 - at alle forældre til et anbragt barn får en handleplan, som revideres senest 3 måneder efter anbringelsen.
 - forældrene til et anbragt barn får løbende information om barnets hverdag på anbringelsesstedet.
 - anbringelsesstedet er indstillet og arbejder på at opbygge et godt samarbejde med det anbragte barns forældre.

RESULTATER

FRA SPØRGEUNDERSØGELSEN

Nedenfor opsummeres resultaterne fra spørgeundersøgelsen, og sideløbende gengiver vi nogle af de individuelle kommentarer, som respondenterne har tilføjet til spørgsmålene. Det samlede datamateriale med henholdsvis svar på spørgeskemaets spørgsmål og informanternes kommentarer hertil kan ses i bilag 2 og 3.

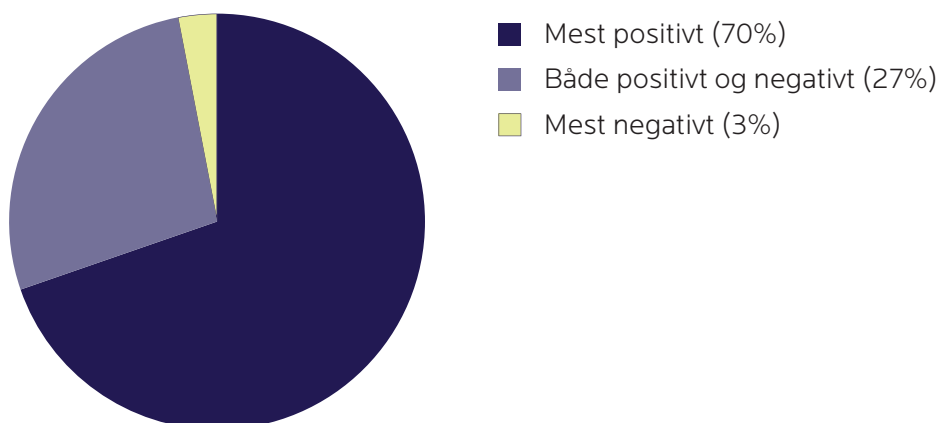
POSITIVT SAMARBEJDE, MEN LAV PRIORITET HOS KOMMUNERNE

Langt de fleste støttepersoner oplever, at de har et overvejende positivt samarbejde med kommunens sagsbehandlere (se fig. 1 nedenfor).

Alligevel har de kommentarer, som nogle af støttepersonerne har skrevet i forlængelse af de foruddefinerede svar i spørgeskemaet, ofte en mere kritisk karakter. Det er en forventelig tendens i en spørgeundersøgelse af denne karakter, at informanter, der oplever mangler og frustrationer, vil være mere tilbøjelige til at uddybe deres svar, end informanter, der ikke har noget at klage over.

De kommentarer, der er gengivet her i opsummeringen,¹⁰ er udvalgt efter, om de repræsenterer et synspunkt, som deles af flere informanter, og/eller om de formulerer en problematik, som fremstår vigtig og relevant.

FIG 1. HVORDAN OPLEVER DU SAGSBEHANDLERNES SAMARBEJDE MED DIG SOM STØTTEPERSON?

De individuelle kommentarer til samarbejdet mellem sagsbehandlerne og støttepersonen er meget forskellige. Et lille udvalg lyder:

“Sagsbehandler ser støttepersonen som en hjælp, der sparer dem for en masse arbejde.”

“Nogle sagsbehandlere negligerer støttepersonen.”

“Sagsbehandlerne ser støttepersonen som et forstyrrende element.”

“Sagsbehandler synes, støttepersonen er unødvendig, hvis de ikke kan se forskel hos forældre.”

En hovedkonklusion på spørgeskemaundersøgelsen er dog også, at kommunerne ofte giver meget lav prioritet til inddragelsen af forældrene i samarbejdet omkring det anbragte barn.

En af støttepersonerne opsummerer sine erfaringer sådan:

“Det er som om, at i det øjeblik barnet er blevet anbragt, så holder man op med at arbejde på at udvikle forældrenes forældrekompetencer – også selvom forældrene efterspørger dette.”

På spørgsmålet, om forældrene oplever sig inddraget af kommunen i deres børns sag, som servicelovens §§ 19 og 47 lægger op til, svarer 32 % af støttepersonerne, at det sker sjældent, og 46 %, at det sker nogle gange, andre gange ikke, mens 18 % mener, det som oftest sker.

Nogle indtryk fra støttepersonerne tegner et blandet billede:

“Det er afhængigt af den enkelte rådgiver. Der, hvor samarbejdet er godt, har det oftest god indvirkning på barnet/anbringelsen.”

“inddragelse er ikke en del af sagsbehandlingen i kommunerne. Sagsbehandlerne har for meget at se til.”

“Mit indtryk med de 3 forældre, jeg arbejder med, (er) at de ikke føler sig inddraget ret meget i kommunens beslutninger vedr. deres børn (...). Men det er jo ikke en objektiv sandhed. Jeg vil tro, at de fleste sagsbehandlere synes, at de inddrager forældrene – og det er mit indtryk, at forældrene tænker modsat. Og det er vel et vilkår, når ens børn er anbragt – især mod ens egen vilje.”

”En del forældre klager over manglende inddragelse de klager over at anbringelsesstederne, typisk plejefamilier, overtager myndigheden over børnene, specielt mindre børn.”

STØTTEN KOMMER FOR SENT I GANG, OG ALT FOR FÅ FORÆLDRE FÅR EN HANDLEPLAN

Konkret viser besvarelserne,

- at støtten til forældrene i forbindelse med anbringelsen af deres barn ofte kommer for sent i gang. I Vejledning nr. 3 til serviceloven, punkt 376, siges det, at støttepersonen skal tilbydes forældrene fra det tidspunkt, hvor en anbringelse af barnet indgår som et konkret element i de foreslåede foranstaltninger, som skal tage hånd om barnets situation. Ifølge undersøgelsen lever under 20 % af sagerne op til dette krav, mens 35 % af støttepersonerne svarer, at de først kontaktes, når anbringelsen har stået på i nogen tid.
- at alt for få forældre tilbydes en handleplan med mål for den støtte, der skal hjælpe dem til at håndtere deres problemer med omsorgen for deres barn. Mere end hver fjerde støtteperson rapporterer, at forældrene aldrig eller sjældent får en handleplan, som de har krav på efter servicelovens § 54, stk. 2. Hertil kommer, at i de tilfælde, hvor forældrene har fået en handleplan, melder kun godt halvdelen af støttepersonerne, at den bliver revideret, som den skal (se fig. 2 og 3).

**FIG. 2. TILBYDES FORÆLDRENE EN FORÆLDREHANDLEPLAN?
(SEL § 54, STK. 2)**

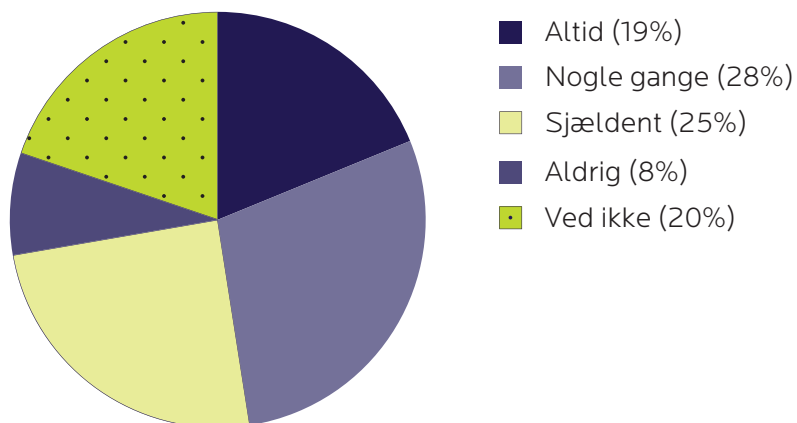
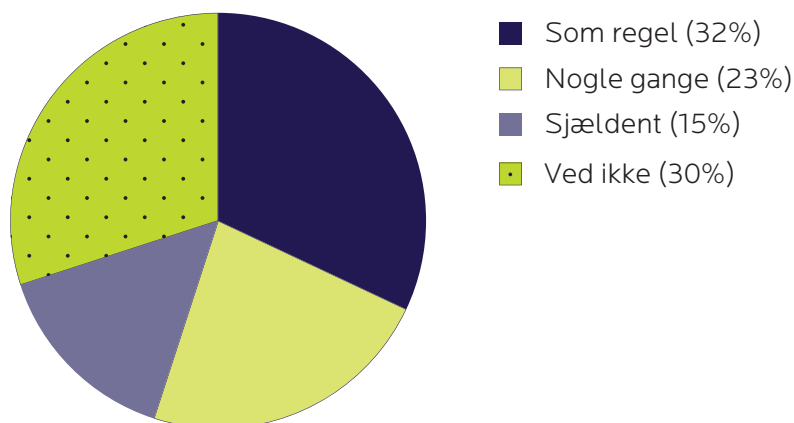

FIG. 3. HVIS FORÆLDRENE FÅR EN HANDLEPLAN, BLIVER DEN FULGT OP? (SEL § 54, STK. 2)

Nogle støttepersoner har uddybet spørgsmålet om handleplaner:

"Min erfaring er, at når kommunen (usagt) forventer at anbringelsen er barndommen ud, så finder de det ikke nødvendigt at lave en forældrehandleplan!"

"Det er min oplevelse, at forældrehandleplaner er noget vi - forældre og støtteperson skal bede om, før det bliver sat i gang. Det har ikke høj prioritet hos rådgiver."

"Jeg oplever ofte at forældrene bliver sat lidt ud på et sidespor efter anbringelse. De oplever ofte at de ikke bliver hørt og at deres behov ikke imødekommes og respekteres."

"Det er min oplevelse, at det er meget forskelligt, hvorvidt forældrene bliver tilbudt en forældrehandleplan, og det er ligeledes meget forskelligt, hvorvidt forældrehandleplanen bliver brugt aktivt i de tilfælde, hvor den bliver lavet."

"Det er nødvendigt at efterlyse en forældrehandleplan hos kommunerne. Som regel består den i at der står, at der er bevilget en §54 støtteperson."

"Der er alt for lidt fokus på forældrenes arbejde med sig selv. Hvis der er en handleplan er den ofte helt intetsigende og helt uden forældrenes eget bidrag. Når der er en rigtig handleplan kan det aflæses direkte i kvaliteten af samarbejdet med kommunen."

"Det er alt for sjældent. Når det så forekommer er det ofte i et meget professionelt sprog, som forældrene ofte ikke forstår."

SÆRLIGE UDFORDRINGER FOR MINORITETSFORÆLDRE OG FORÆLDRE MED HANDICAP

Knap halvdelen af besvarelserne nævner, at der er særlige udfordringer, når de skal være støttepersonerne for forældre med etnisk minoritetsbaggrund eller forældre med funktionsnedsættelse.

Om støtten til etniske minoritetsforældre siges i et udvalg af kommentarerne:

"Ikke alle kommuner tilbyder tolke-støtte, hvor det er nødvendigt, og timetallet er ofte lavt ift man skal hjælpe med at læse og "oversætte". Det er ofte problematiske sager, hvor borgeren ikke mødes ligeværdigt, så de kan være svære at håndtere og/ eller yderst tidskrævende. Jeg er blevet beskyldt af sagsbehandler for at "overtage" møder, fordi jeg var nødt til at hjælpe familier med at forklare det, de havde forklaret mig hjemme i stuen."

"Det er mit helt klare indtryk, at når der er en sprogbarrierer, så mister sagsbehandleren mange detaljer og nuancer i de informationer forældrene giver."

"Det kan i nogle tilfælde være en udfordring, at forældrene kan have svært ved at bibeholde en tæt kontakt til barnet grundet sproglige barrierer, når barnet fx er anbragt i en dansk plejefamilie og efterhånden ikke længere taler sit modersmål."

"Jeg oplever, at både de arabiske og grønlandske familier [som jeg er støtteperson for, red.] har meget svært ved at sætte sig ind i hvorfor børnene bliver anbragte, da forældrene har en helt anden opfattelse hvad opdragelse, familieværdier og hvad forældreevne er ift. kravene hos rådgiverne."

Om støtten til forældre med funktionsnedsættelse siges bl.a. i kommentarerne:

"Kommunerne overholder ikke ligebehandlingsprincipper om at skulle hjælpe med at kompensere før de kan se, om forældrene er gode nok som forældre. Så meget støttetid går med (ofte forgæves) at hjælpe forældrene med at få de forskellige forvaltninger til at arbejde sammen."

"Jeg oplever at forældrerer bliver betvivlet vedr. sin forældreevne på baggrund af sin sygdom (spastiker)."

"Formidling om sagen fra fagpersoner til forældremyndigheden er ikke afstemt med forældremyndighedens forudsætninger for kognitivt at bearbejde den aktuelle formidling. Endvidere er forældremyndigheden ofte præget af udfordring i forhold til at bevare koncentrationen i mere end 15 til 20 minutter."

”En del sagsbehandlere og øvrige samarbejdspartnere har ikke en tilstrækkelig viden og erfaring i disse udfordringer og kan derfor have svært ved at agere relevant.”

ORIENTERING OG KONTAKT FUNGERER IKKE GODT NOK

Kommunerne sørger ikke i tilstrækkelig grad for, at forældrene holdes orienteret om deres barns hverdag, som de skal efter servicelovens § 71. Og kontakten mellem forældre og barnets anbringelsessted fungerer ikke godt nok (se figur 4 og 5).

FIG. 4. BLIVER FORÆLDRENE ORIENTERET OM BARNETS HVERDAG PÅ ANBRINGELSESSTEDERNE? (SEL § 71)

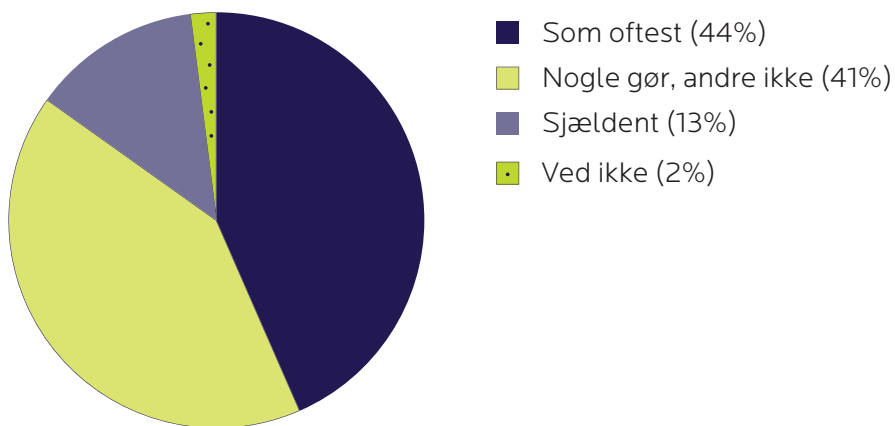
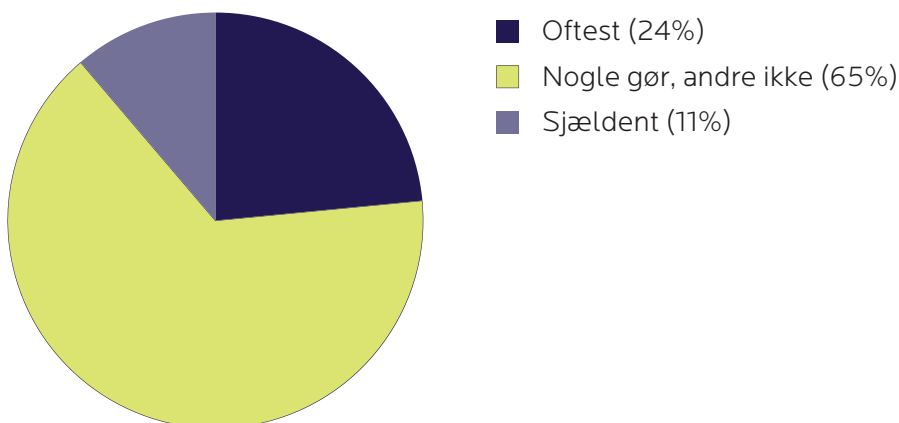

FIG. 5. OPLEVER FORÆLDRENE EN GOD KONTAKT TIL ANBRINGELSESSTEDERNE? (SEL § 71)

Nogle supplerende kommentarer fra støttepersonerne lyder:

"Forældres behov for orientering tages meget sjældent alvorligt som en faktisk del af samarbejdet."

"Der er ofte en opfattelse af [på anbringelsesstedet, red.], at de ikke må tale med mig pga. tavshedspligt. Også selvom jeg har samtykke fra forældrene."

"Ofte er der ikke etableret tilstrækkeligt gode rammer for samarbejdet - fra kommunens side. Hvis man ikke mødes og snakker er det svært at undgå misforståelser - men ofte skal forældrene selv tage initiativ til/ bede kommunen om netværksmøder og meget ofte kan der gå vældig lang tid, før forældre og anbringelsessted mødes første gang - der er måske allerede opstået misforståelser og utryghed."

MULIGHEDER FOR FORBEDRINGER

Spørgeundersøgelsen peger også på, at der er muligheder for at forbedre indsatsen. To tredjedelen af de adspurgte ser muligheder for at forbedre samarbejdet mellem forældre, kommune og anbringelsessteder omkring det anbragte barn (se fig. 6 og 7).

FIG. 6. SER DU MULIGHEDER FOR, AT KOMMUNERNE UDVIKLER SAMARBEJDET MED FORÆLDRENE OM BARNET?

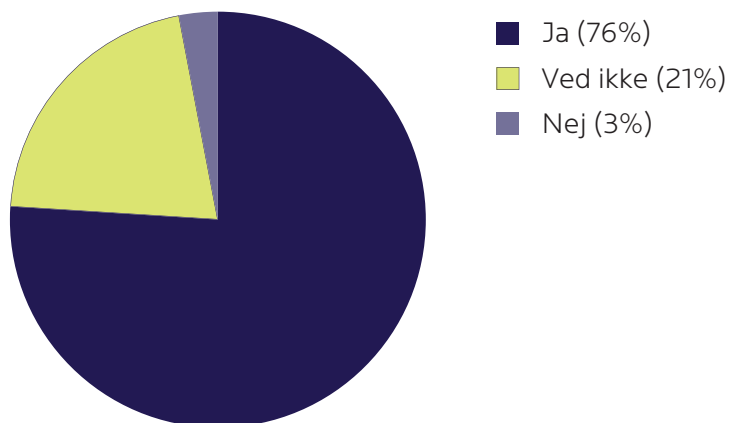
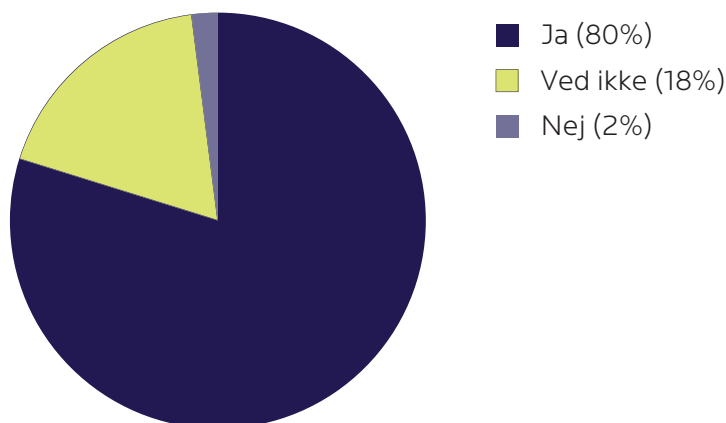

FIG. 7. SER DU MULIGHEDER FOR, AT ANBRINGESESSTEDER UDVIKLER SAMARBEJDET MED FORÆLDRENE OM BARNET?

Nogle kommentarer fra undersøgelsen lyder:

"Det er et spørgsmål om ressourcer - hvis de implicerede parter omkring et anbragt barn sås oftere og afholdt faglige møder med hinanden og med forældrene, hvor man sammen fagligt reflekterede, så tror jeg man kunne opkvalificere nogle forældre. Det er langt fra alle døgninstitutioner der eks. har en familierapeut ansat - det burde der være et lovgivningskrav omkring."

"Mere støtte til forældrene i forhold til samarbejdet. Der er mange ting, der bliver sagt eller skrevet til dem, som de misfortolker og derfor tager afstand til sagsbehandler."

"Inddragelse og indblik i barnets hverdag også i de perioder, samværet ikke fungerer."

"Anbringelsesstederne kontakter regelmæssigt mig for at få mig til at hjælpe med at formidle oplysninger vedr. barnet eller huske forældrerens på aftaler mm, og jeg agerer også "brandslukker" den anden vej og kontakter anbringelsesstederne ved behov for at udrede misforståelser mellem parterne, eller for at spørge ind til særlige ting vedr. barnets trivsel på forældrerens anmodning, følge op på samvær, videregive oplysninger og behov for forældrerens vedr. barnet mv. Både forældrene og anbringelsesstederne giver udtryk for, at denne § 54 støtte til kontakten mellem parterne omkring barnet er afgørende for den gode dialog og samarbejdet parterne imellem, hvilket jo kommer det anbragte barn til gode."

"Kurser for forældre med anbragte børn om det at have et anbragt barn og i det hele taget møde forældrene i deres liv og ikke forvente, at de skal tage rejsen ind i forvaltningens liv og i et opholdssteds liv uden at blive støttet overhovedet – andet end med en § 54'er."

METODE

De 295 støttepersoner, der indgår i undersøgelsen, fungerer efter servicelovens § 54, der siger, at kommunen skal tilbyde en støtteperson til forældre til et barn, der anbringes uden for hjemmet. Støttepersonen kan bistå forældrene med, hvad de har behov for under anbringelsen. Dermed kan støttepersonen også være med til at styrke forældrenes samarbejde og involvering i arbejdet omkring barnet, hedder det i Vejledning nr. 3 til serviceloven.¹¹

Støttepersonen er uafhængig, men betales for sit støttee arbejde af kommunen. Nogle kommuner har lister over støttepersoner, som forældrene kan kontakte. Men forældrene kan selv foreslå deres støtteperson. Kun i særlige tilfælde kan kommunen sætte sig imod en bestemt støtteperson valgt af forældrene.¹²

Til brug for undersøgelsen har vi sendt spørgeskemaer ud til § 54-støttepersoner gennem landets 98 kommuner og desuden gennem foreninger, som Foreningen af Professionelle Støttepersoner (PS-foreningen) og private konsulentfirmaer, vi har kunnet finde frem til på nettet. 33 kommuner har tilkendegivet, at de har videresendt spørgeskemaet til de konsulenter, de har kontakt til, og det samme gælder for tilsammen 8 foreninger og konsulentfirmaer.

I alt 295 personer har besvaret spørgeundersøgelsen. Vi kan ikke sige noget præcist om, hvor repræsentativ vores undersøgelsessvar er, men med næsten 300 respondenter er det en ganske bred gruppe af personer fra hele landet, der har bidraget.

NOTER

- 1 Fox, Adair and Jill Duerr Berrick, 2007: "A response to No One Ever Asked Us: A review of Children's Experiences in Out-of-Home-Care", **Child and Adolescent Social Work Journal**, Vol 24, No. 1, s. 23-51. Lausten, Mette og Trine Jørgensen, 2017: **Anbragte børns og unges trivsel 2016**. SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, s. 23.
- 2 Andersson, Gunvor, 2009: "Foster children: A longitudinal study of placements and family relationships. **International Journal of Social Welfare**, Vol 18, s. 13-26.
- 3 Karmsteen, Kirstine, Signe Frederiksen og Anne-Dorthe Hestbæk, 2018: **Kontinuitet i anbringelser**. Delrapport 2. København: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd, s. 11-12.
- 4 Wegler, Bibi, Hanne Warming, Ruben Elgaard og Michael Storm, 2007: **Konfliktmægling og samarbejdsamtaler i anbringelsessager**. København: Frydenlund, s. 20.
- 5 Egelund Nielsen, Henrik (red.), 2005: **TABUKA bogen – Tidligere anbragtes bud på kvalitet i anbringelsen af børn og unge**. Forlaget Børn og Unge, s. 17-18.
- 6 Sinclair, Ian, Kate Wilson, and Ian Gibbs, 2001: "A Life More Ordinary: What Children Want from Foster Placements". **Adoption & Fostering**, 25(4), 17-26, s. 24.
- 7 Wegler m.fl., jf. note 4, s. 16-17.
- 8 I sit udspil "De udsatte børn - fremtiden er deres" skriver KL tilsvarende selv: "Der er en udfordring i forhold til at holde et tilstrækkeligt fokus på forældrene, når et barn eller en ung anbringes uden for hjemmet", 2015, s. 42.
- 9 Jf. servicelovens § 47. Kommunalbestyrelsen skal overveje, hvordan der kan ske en systematisk inddragelse af familie og netværk.
- 10 Den form og retskrivning, kommentarerne fremtræder i hos informanterne, er i hovedsagen bibeholdt. Kommentarerne er dog ikke nødvendigvis gengivet i deres helhed.
- 11 Vejledning om særlig støtte til børn og unge og deres familier (Vejledning nr. 3 til serviceloven). Vejledning 9007 af 7.1.2014, punkt 376.
- 12 Vejledning nr. 3 til serviceloven (se note 11), punkt 376.

**INSTITUT FOR
MENNESKE
RETTIGHEDER**